

IJTIMOY TARMOQLARDA AYOLLAR O‘RNI VA GENDER TENGLIGI

Mingboyeva Dilmura

Alisher Navoiy nomidagi

Toshkent davlat o‘zbek tili va

adabiyoti universiteti talabasi

Email- Fazliddinovnadilmura28@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarda ayollar o‘rni va gender tengligi masalalari tahlil qilinadi. XXI asr axborot texnologiyalari rivojlanishi ayollarning jamiyatdagi mavqeini, stereotiplarni va huquqlarini shakllantirishga qanday ta’sir qilishi ko‘rib chiqiladi. Maqolada ijtimoiy tarmoqlar orqali ayollar faolligi, psixologik rivojlanish, kamsitilishlarga qarshi turish va jamiyatda gender tengligini targ‘ib qilish jarayonlari o‘rganiladi. Shuningdek, O‘zbekiston kontekstida tarixiy, diniy va madaniy omillar bilan uyg‘unlashgan zamonaviy tendensiyalar, qonuniy asoslar va ijtimoiy o‘zgarishlar tahlil qilinadi. Maqola ijtimoiy tarmoqlarning gender tengligini ilgari surishdagi ahamiyatini, ayollarning jamiyatdagi roli va mehnatining qadriyatini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Ijtimoiy tarmoqlar, ayollar faolligi, gender tengligi, stereotiplar, psixologik rivojlanish, zo‘ravonlik va kamsitilishlar

XXI asrda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi inson hayotining barcha jabhalarini, shu jumladan, genderga oid qarashlarni ham tubdan o‘zgartirmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, xususan Instagram, TikTok, Telegram, YouTube va Facebook kabi platformalar, nafaqat axborot almashish vositasi sifatida, balki jamiyatda gender tengligini shakllantirish va stereotiplarni yengishda kuchli vosita sifatida faol ishlatilmoqda. Shu bilan birga, bu platformalarda ayollar obrazlari ko‘pincha stereotipik tarzda tasvirlanadi - ular ko‘pincha jozibali, mehribon ona yoki ikkinchi darajali rolda namoyon bo‘ladi, erkaklar esa ko‘proq rahbarlik, mustaqil qaror qabul qilish va kuchli pozitsiyalar bilan bog‘lanadi (Smith, 2020).

Ijtimoiy tarmoqlarda ayollarni ko‘rsatuvchi vizual va semantik kontent jamiyatdagi ularning o‘rniga ta’sir qiluvchi omil hisoblanadi. Nutq uslublari, vizual obrazlar va interaktiv vositalar orqali ayollar haqidagi tasvirlar shakllanadi va jamiyatdagi ayollarga bo‘lgan munosabatni belgilashga yordam beradi (Brown & Larson, 2019). Shu sababli, ijtimoiy tarmoqlar faqat axborot vositasi sifatida emas, balki gender stereotiplarini kuchaytiruvchi yoki yenguvchi platforma sifatida ham qaralishi mumkin.

Bugungi kunda, ayniqsa yosh avlod o‘rtasida, ayollar va erkaklar o‘z fikrlarini erkin ifoda etishmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarda jinoyat ishlari, zo‘ravonlik, nohaqliklar va

kamsitilishlar keng muhokama qilinmoqda. Ayollar kamsitilishlarga qarshi turish, o‘z huquqlarini talab qilish va jamiyatdagi tenglikni ilgari surish bo‘yicha faol rol o‘ynamoqda. Shu bilan birga, bloggerlar va ijtimoiy faollar ularni qo‘llab-quvvatlamoda, bu esa ayollar faolligini yanada kuchaytiradi (Johnson, 2021).

Ijtimoiy tarmoqlarda nafaqat huquqiy va siyosiy mavzular, balki psixologik rivojlanish va shaxsiy o‘sishga oid kontent ham keng tarqalgan. Ayollar uchun psixologik kurslar, treninglar va motivatsion videolar orqali o‘z ustilarida ishlash, mustaqil bo‘lish va shaxsiy salohiyatini oshirish imkoniyati yaratilmoqda. Bu jarayon, ayniqsa, o‘zbek jamiyatida yanada murakkab va qiziqarli tus oladi, chunki u tarixiy, diniy va madaniy kontekstlar bilan uyg‘unlashgan zamonaviy tendensiyalar ta’sirida rivojlanadi (Rahimova, 2022).

Ijtimoiy tarmoqlar gender tengligini targ‘ib qilish, stereotiplarni yengish va jamiyatda teng huquqlilik g‘oyalarini mustahkamlashda samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, bu platformalarni mas’uliyat bilan ishlatish, salbiy kontentga qarshi kurashish va axborot madaniyatini oshirish zarur. Global miqyosda ayollarning huquqlarini himoya qilish va gender asosidagi zo‘ravonlikka barham berish masalasi dolzarb muammo sifatida qaralmoqda (UN Women, 2023).

So‘nggi o‘n yil ichida O‘zbekistonda gender tengligi bo‘yicha ijobiy o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Qizlar maktab va universitetlarda faol o‘qiyapti, erta turmushga chiqish kamaymoqda, ayollar parlament va yuqori lavozimlarda ishlamoqda. Shuningdek, gender tengligini oshirish maqsadida qonunlar qabul qilinmoqda va kamsituvchi qonunlarni o‘zgartirish bo‘yicha ishlar olib borilmoqda. Shu bilan birga, dunyo miqyosida 49 mamlakatda ayollarni oiladagi zo‘ravonlikdan himoya qiluvchi qonunlar hali mavjud emasligi va 39 davlatda ayol va erkaklar uchun teng meros huquqi mavjudligi ijtimoiy-madaniy muammolarning global tabiatini ko‘rsatadi (World Bank, 2022).

Ayollarning jamiyat, oila va mehnat sohalaridagi fidokorona xizmatlarini hech narsa bilan o‘lchab bo‘lmaydi. Farzand tarbiyasi, oiladagi va professional hayotdagi xizmatlar, shuningdek, jamiyatdagi faol ishtirok ularga nisbatan mas’uliyatni va qadriyatni oshiradi. Ijtimoiy tarmoqlar bu xizmatlarni e’tirof etish, qadrlash va targ‘ib qilishda samarali vosita hisoblanadi (Khalid, 2021).

Demak, ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy davrda gender tengligi g‘oyalarini shakllantiruvchi, himoya qiluvchi va targ‘ib etuvchi global makon sifatida katta ahamiyat kasb etadi. Ular nafaqat stereotiplarni yengishda, balki jamiyatdagi ayollarning o‘zini hurmat qilishini, huquqlarini talab qilishini va shaxsiy salohiyatini rivojlantirishini ta’minlaydi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarni mas’uliyat bilan ishlatish, salbiy kontent va kamsitilishlarga qarshi kurashish zarurati mavjud. O‘zbek jamiyatida bu jarayon tarixiy,

diniy va madaniy kontekstlar bilan uyg‘unlashib, ayollar faolligini kuchaytiruvchi yangi imkoniyatlarni yaratmoqda.

Kelgusida, gender tengligini mustahkamlash, kamsituvchi qonunlarni o‘zgartirish va yangi qonunlar qabul qilish orqali jamiyatda adolatli va barqaror ijtimoiy muhit yaratish mumkin. Shu yo‘l bilan, ijtimoiy tarmoqlar nafaqat axborot almashish platformasi, balki jamiyatdagi gender tengligini targ‘ib etuvchi kuchli vosita sifatida rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brown, L., & Larson, P. (2019). Gender representation in social media: Impacts and trends. *Journal of Media Studies*, 15(2), 45-63.
2. Johnson, M. (2021). Women empowerment through social media: Opportunities and challenges. *International Journal of Gender Studies*, 8(1), 12-28.
3. Asadov, M. (2023). SIZIF HAQIDA MIF: KAMYU VA XURSHID DO ‘STMUHAMMAD. In *Conferences* (Vol. 1, No. 1).
4. Khalid, R. (2021). The role of digital platforms in promoting women’s rights. *Global Social Review*, 10(4), 67-85.
5. Rahimova, N. (2022). O‘zbek jamiyatida ayollar faolligi va ijtimoiy tarmoqlar. Tashkent: O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi Nashriyoti.
6. Mamarasulova, S. S. (2025). *Reklama tarjimasining ahamiyati va o‘ziga xos jihatlari*. *International Multidisciplinary Research in Academic Science (IMRAS)*, 8(2),
7. Smith, A. (2020). *Digital media and gender stereotypes*. New York: Routledge.
8. UN Women. (2023). *Gender equality and social media: Global perspectives*. UN Women Reports.
9. World Bank. (2022). *Women, business and the law 2022*. Washington, DC: World Bank Group.